

Nr 314.

Av herr **Lovén m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande av legitimation att utföra tandvårdsarbete åt kompetenta och kvalificerade tandtekniker.

Under de senare åren har uppmärksamheten allt mera riktats mot den ringa möjlighet till tandvård, som står vårt lands befolkning till buds. Särskilt landsbygdens befolkning har varit och är i detta fallet synnerligen illa lottad. Men även för största delen av städernas befolkning har tandvården varit hart när oåtkomlig. Detta såväl vad beträffar skötsel av söndriga och med röta behäftade tänder som åtkomsten av löständer, såsom ersättning för de naturliga.

Till allra största delen har detta bedrövliga sakförhållande sin orsak däri, att de fåtaliga leg. tandläkarna som finnas — genom den monopoliserade ställning de intaga i samhället — för sitt arbete åsätta ett så högt pris, att det endast är i verkligt god ekonomisk ställning varande personer, som kunna anlita en tandläkare vid förefallande behov. För industriarbetare, mindre löntagare och största delen av lantbefolkningen är ett besök hos tandläkaren, även om det gäller ganska enkla saker, nära nog ekonomiskt omöjligt.

Vilken skada, som härvid åsamkas stora delar av vårt lands befolkning ur hälsosynpunkt, ligger i öppen dag. Då i sakkunniges i tandvårdsfrågan betänkande av år 1920 det anfördes, (sid. 253) att omkring 99 procent av landets vuxna befolkning lider av tandröta och sjuka tänder står det för oss klart, att det är en nationalförlust att längre låta det fortgå som nu. Och de åtgärder, som hittills vidtagits mot detta missförhållande, äro i hög grad otillräckliga.

I de större städerna har beträffande skolbarnens tandvård en glädjande och bestående förbättring inträtt genom upprättande av skolbarnstandkliniker. Men för den vuxna befolkningen i vårt land återstår på detta område ännu ofantligt mycket att göra, innan tillfredsställande förhållande blir rådande. Alla de utökade möjligheter, man försökt bereda befolkningen att komma i åtnjutande av tandvård till överkomligt pris, strandar på det faktum, att man envisas att sammankoppla den *rent medicinska och kirurgiska* behandlingen av tändernas och käkarnas sjukdomar med det *rent hantverksmässiga*, d. v. s. tillverkning och insättning av löständer. Och så länge lagen ger de leg. tandläkarna monopolrätt, att endast *de* skola få vidtaga t. o. m. den enklaste rengöring av en medborgares tänder och att endast *de* skola ha rätt att försälja ett löstandsgarnityr, — även om vid ett sådant fall, den leg. tandläkaren inte gör mer än skriver in patientens namn och tager mot den höga betalningen, medan hans biträde, tandteknikern, utför arbetet, — så länge kommer också vårt folk att bli i avsaknad av en behöflig tandvård till överkomligt pris.

På alla andra områden försöker man komma ifrån användandet av överkvalificerad arbetskraft, men inom tandvården kryper man bakom den »medicinska vetenskapen» för att åt ett mindre antal personer bevara en monopolställning, över ett till största delen rent tekniskt hantverk. Och det är tandläkarna själva, som från att ha varit rena hantverkare, sakta men säkert arbetat sig fram till en ställning, där de under vetenskaplig skylt slagit under sig även det rent hantverksmässiga. Det är en sista rest av de gamla skrärförordningarna, som här fortlever och som det torde vara på tiden att få avskaffade.

Kort historik.

Tandläkaryrket, som specialitet betraktat, är icke gammalt i Sverige. På 1700-talet kallades de som handskades med tandvård för: bärdskärare, barberare, badare och senare fältskärer. De som på den tiden voro leg. tandläkare voro uteslutande utlänningar, merendels fransmän. Legitimationen erhöles antingen hos Kungl. Maj:t eller hos Collegium Medicum. Någon prövning, vare sig praktisk eller teoretisk, förekom inte. Trots det fåtal tandläkare som fanns, var nog klientantalet ringa, ty flera leg. tandläkare voro även liktorsoperatörer och en var — fyrverkare.

Det äldsta kända tandläkarediplomet i vårt land är utfärdat i Stockholm den 21 mars 1707 och undertecknat av »Kongl. Collegio Medico» styrelse, fem personer, bland vilka återfinnas namnet Urban Hiärne.

Den sökande var en Franciscus Allar, och han begärde »att han vill practicera uthi sin Känst med Tänders om lagande på åthskilligt sätt såsom och fördrifva Lijktornar» och då han dessutom förklarar sig »intet annat hvarken vill eller kan giöra», så fick han sin legitimation av Collegium.

Efter år 1815 var en prövning obligatorisk för de blivande tandläkarna men ofta lämnades dispens härifrån. Vad som fordrades var »kunskapsprov och erforderliga insikter». Och det 1860 stiftade »Tandläkare-Sällskapet» angiver själv i sitt protokoll för den 30 oktober 1861, att en blivande tandläkare skall kunna »från början förfärdiga en mindre tandställning samt ett fullständigt tandgarnityr, av vilket övre delen borde vara av metall och den nedre av vulkaniserad kautschuk samt plombera en tand och förrätta någon annan tandoperation».

Den 18 juni 1861 utfärdade Kungl. Maj:t en förordning för tandläkaryrkets utövning och av denna framgår: att lärning, som var 18 år och vunnit någon övning och färdighet, kunde få undergå prövning för att bliva till medhjälpare antagen, såvida han hade god frejd. Sådan medhjälpare kunde sedan få prövas och examineras för att utöva yrket. Den som, utan att ha varit medhjälpare, *på annat sätt förvärvat erforderlig kunskap och färdighet*, ägde även rätt att anmäla sig till prövning.

Den kungl. förordningen innehåller även, att vad som i §§ 36, 37, 38, 39 och 40 av fabriks- och hantverksordningen blivit i avseende på mästare och

hos dem anställda gesäller och lärlingar stadgat, gäller i tillämpliga delar även till efterrättelse för tandläkare och deras anställda.

I fackskrifter, som omhandla denna tid, anmärkes också, att »var konst uppfattades i allmänhet som ett finare hantverk».

Redan den 27 juni 1862 inlämnade till Sundhets Collegium en av Kungl. Collegium och Tandläkaresällskapet tillsatt kommitté förslag till ändring i Kungl. Maj:ts förordning av 1861. I detta förslag sträckte man sig inte längre än till avgångsbetyg från 5:e klass av elementarläroverk samt tre års elevtid och två års medhjälparetid för att få bli tandläkare.

Att man från de medicinska representanterna i kommitténs sida inte satte tandläkarna synnerligt högt, framgår av deras yttrande i kommittén, »att det vore förnärmande för Karolinska Institutets heder, att tandläkare där erhöle undervisning».

Den 30 december 1863 var man inom Tandläkaresällskapet färdig med ett nytt förslag till »Reglemente» för tandläkare, vilket inlämnades till Sundhets Collegium. Här begärdes nu för första gången genomgången fullständig kurs i högre elementarläroverk för att bli antagen som lärling hos en tandläkare.

Men Sundhets Collegium var av annan åsikt beträffande tandläkarnas högt ställda krav på sina lärlingar. Den 3 mars 1864 sade Collegium i sitt svar ifrån »att några ytterligare stadganden rörande vare sig undervisningen eller examina äro mindre behöfliga, — — — för övrigt torde bliva svårt att i *ett rent tekniskt yrke* stadga dyliga närmare bestämmelser». Och så avstyrkte Collegium. Detsamma gjorde Kungl. Maj:t den 8 april 1864.

Den 25 oktober 1866 utfärdade Sundhets Collegium ett nytt cirkulär om tandläkareelever och examina och här föreskrives fortfarande antingen godkänd genomgång av 5 klasser vid högre elementarläroverk eller på annat sätt förvärvade jämförliga kunskaper som villkor för elever.

Den 28 oktober 1873 var Tandläkare-Sällskapet ånyo färdig med en inlaga om nytt »Reglemente», där studentexamen framhölls som nödvändig för att bli antagen till lärling. Den 9 januari 1874 avsåg Kungl. Maj:t framställningen. Samma öde rönt upprepade framställningar i liknande syfte under närmast följande år. Men »trägen vinner» — den 8 december 1879 utfärdar kungl. medicinalstyrelsen ett cirkulär, där studentexamen göres obligatorisk för lärling hos tandläkare.

Om detta cirkulär skrev 1894 en tandläkare »att det var ett för vår konst epokgörande aktstycke». Och att det också blev av *epokgörande ekonomisk betydelse för allmänheten*, det fick denna allmänhet snart erfara. Men annars var inte yrket erkänt som någon »konst», icke ens med studentexamens fordrande vid antagande till lärling, ty det var först år 1883 som man officiellt gick med på att kalla yrket »konst» i stället för hantverk.

Men nu gällde det att få kostnaden för dessa student-lärlingars utbildning lagt på staten och därmed började kampanjen för ett statens Tandläkareinstitut. Sälunda avläts år 1884 kungl. prop. till riksdagen om ett mindre anslag för ändamålet och statsutskottet tillstyrkte detta anslags uppförande på

extra stat, vilket även blev riksdagens beslut. Enhälligt var dock icke beslutet, enär frih. Klinekovström m. fl. yrkade avslag och ansåg, att tandläkarnas verksamhet borde utveckla sig som en fri näring.

Vad som sedan den tiden passerat i föreliggande fråga, ligger så nära in på oss, att vi inte skola belasta denna korta historik därmed utan endast tillägga, att bestämmelsen om nattvardens begående, för att bliva antagen till tandläkarelärling, upphävdes 1894, efter motion av herr Ekman. (II kam. Prot. Nr 150, 1894.)

Vi ha velat lämna denna koncentrerade redogörelse över tandläkareyrkets uppkomst och utveckling för att visa, hur under några årtionden ett rent skrämmässigt *hantverk*, upphöjts till en *vetenskap*, som i mer än en bemärkelse är vårt land och folk så dyrbar, att knappast en tredjedel av landets befolkning har ekonomisk möjlighet att anlita denna vetenskaps utövare.

Skulle utvecklingen av tandläkarekonstens »höjande», för framtiden gå i samma raska tempo som från 1860-talet till nuvarande tid, så torde det inom en inte allt för avlägsen framtid, bli i lag förbjudet för någon att laga svenska folkets tänder, som inte har professors namn, heder och värdighet.

Upprepade försök ha dock gjorts för att råda bot på det missförhållandet, som ligger i att endast en ringa del av landets befolkning kan komma i åtnjutande av tandvård. Bland annat har därvid krav framställts om, att *kunniga* och *väl kvalificerade* tandtekniker skulle — under vissa närmare angivna villkor och bestämmelser — få betjäna allmänheten med tandvård.

Så väcktes vid 1920 års riksdag motion om billig tandvård, i vilken motion icke mindre än 37 riksdagsmän i båda kamrarna instämt. Motionen avstyrktes visserligen av båda kamrarnas utskott, men andra kammarens andra tillfälliga utskott säger i sin motivering, »att utskottet vill ifrågasätta, om ej nämnda tanke (att låta tandtekniker under lämplig tillsyn och med lämplig begränsning arbeta som tandläkare) under nu rådande synnerligen prekära förhållanden vore förtjänt av beaktande åtminstone som en provisorisk åtgärd.»

Då utskottet förmodade, att detta spörsmål togs upp till övervägande av den kommitté, som var sysselsatt med frågan och då i motionen inga praktiskt framkomliga vägar anvisats, avstyrktes motionen.

Denna senare refererade del av utskottets motivering för avslag tillbakavisades i båda kamrarna, dels av herr Waldén, som meddelade, att de sakkunnigas uppdrag var så begränsat, att de icke kunnat upptaga till behandling frågan om, huruvida tandteknikerna eventuellt böra erhålla legaliserad rätt att utöva viss, närmare angiven tandvård, och dels av herrar Boberg och Hamrin, vilka ansågo, att utskottet allt för summariskt behandlat denna viktiga fråga, så mycket mer som utskottet utgått från samma ståndpunkt som motionärerna, nämligen, »att det finnes grundad anledning att söka åstadkomma en billigare och därmed lättillgängligare tandvård». Och herr Boberg sade rent ut, i första kammaren, att »om en tandläkare, som gått igenom institutet med högsta betyg eller en dentist drar ut eller plomberar en värkande

tand, det spelar enligt min mening ingen vidare roll, blott resultatet blir gott och det sker till rimligt pris. Man kan nog icke heller alltid rekommendera dessa utexaminerade läkare, ty många av dem tar betalt som mästare, under det han utför ett arbete som en fuskare. Det står jag för». (I kam. prot. nr 29 och II kam. prot. nr 33, 1920.) Motionen bifölls i första kammaren men avslogs i andra.

Samtidigt som bristen på tandläkare blivit större, allt efter som allmänhetens krav på tandvård stegrats, har striden mellan tandläkarna och tandteknikerna skärpts och blivit mera bitter. De senaste åren har därtill denna strid från tandläkarnas sida förts på ett så hänsynslöst sätt, att det kommit att stå klart för den tandvårdsbehövande allmänheten, att detta förtryck och denna förföljelse som tandläkarna söka utöva, inte i längden kan få lov att upprätthållas under sken av att den moraliska rätten är på tandläkarnas sida. Mångfaldiga exempel skulle kunna anföras på, hur man med stöd av en föråldrad och antikverad lagparagraf rent av provocerar fram »lagbrott» hos medborgare, som endast utfört ett, enligt den hos allmänheten härskande rättsåskådningen, gagneligt arbete. Ett par typiska fall må anföras. En dam, som skulle resa bort tidigt på morgonen, kom kvällen förut upp till en hos en tandläkare arbetande tandtekniker och bad honom sätta fast en lösgången stifttand. Tandteknikern villfor hennes begäran — blev åtalad och dömd. Men domaren, som nog var åtskilligt besvärad av att döma i detta »brott», tog till det minsta straffet — 30 kronors böter. Den anmälade tandläkaren ansåg, att en tandtekniker »inte ens fick se en patient i munnen». Men ett mycket stort antal tandläkare har använt och i vissa fall fortfarande använder sina tandtekniker till arbete i *patienternas munnar*.

En tandtekniker hade åt en dam gjort ett löstandsgarnityr, varmed hon var så belåten, att hon i tid och otid berättade för sina bekanta hur bra hon nu hade det ställt därmed. Det kom till tandläkareföreningens öron och den belåtna damen måste vittna mot honom som gjort sin sak så bra. Hennes belåtenhet och beröm kostade tandteknikern 500 kronors böter . . .

Den 14 februari 1918 blevo två tandtekniker bötfällda för att de stoppat en bomullssudd i en värkande tand. Och 1923 blev en tandtekniker dömd till 400 kronors böter för, att han lagt en bit kautschuk i en ihålig tand.

Det kan vara nog med exempel och vi vilja endast tillägga, att de vägar man stundom går för att »få fast» dessa tandtekniker, äro, om inte lagstridiga, så dock mindre tilltalande i vanligt folks ögon.

Det är även mycket anmärkningsvärt, att tandläkarens yrke, som på jämförelsevis kort tid stigit från hantverksståndpunkt till en så hög »vetenskaplig» nivå, skall vara så omgärdad av lagens stränga paragrafer, att den minsta sak, som göres vid en människas tänder, skall bestraffas med ruinerande bötesbelopp. Borde inte t. ex. juristernas yrke vara lika fredat från intrång från icke examinerade personer? *Deras* vetenskap torde väl ändå vara minst lika viktig och dyrbar som någonsin tandläkarnas! Men hur är det ställt inom detta yrke? Jo, första bästa skrivkunniga person sätter upp en »juridisk»

byrå och här tillhandagår han allmänheten med allt det, som kan anses vara juristernas rättmätiga verksamhet.

Och en eventuell anmärkning, att en sådan kvasijurist inte får vara domare, inverkar inte, då ingen har ifrågasatt, att tandteknikerna skulle få utföra arbete, där *medicinsk* kunskap är erforderlig.

Eller ett ännu närmare liggande område — ögonläkarens och optikers. Det hör till ögonläkarekonstens uppgift att utprova och ordinera passande glasögon åt folk med sjuka eller svaga ögon. Men huru många glasögon får ögonläkaren utskriva åt dessa patienter? Nio tiondedelar av alla glasögon utprovas direkt hos den, som försäljer glasögonen och ögonläkaren får ägna sig åt vård och bot av sjukdomar i ögonen. Nu finnes det skickliga och samvetsgranna optiker (liksom det finnes skickliga och samvetsgranna tandtekniker) som utprova glasögon, utan att patientens ögon tar skada av deras begagnande, men man kan inte underlåta att göra den reflexionen, att ett par felaktiga och olämpliga glasögon *kan* orsaka bäraren minskad synförmåga och sjukdom i ögonen, som kanske sedan måste behandlas av ögonspecialisten, men det återstår för tandläkarna att bevisa, om *någon* eller huru många patienter leg. tandläkare måst behandla, sedan patienten hos en kunnig och samvetsgrann tandtekniker (några andra är det inte här fråga om) erhållit löständer. Ty det är på *denna punkt* tandläkarna brista i sin bevisföring, när de anställa klappjakt på tandteknikerna för deras arbete.

Om en tandtekniker dömes till ett hårt straff för att han åsamkat lidande och men för en patient, då skulle ingen känna sin rättskänsla kränkt och tandläkarna skulle vara i sin goda rätt och ha allmänhetens sympatier, när de beivrade sådana fall. Men så är inte förhållandet, utan en tandtekniker åtalas och dömes, så fort man kan få vittne på att han utfört det enklaste arbete med primär tandvård. Och vi hålla bestämt före, att en patient själv lättare och säkrare kan avgöra, om ett löstandsgarnityr passar honom och är brukbart, än om han skall avgöra, huruvida ett par hos optikern utprovade glasögon i framtiden kan åsamka honom sjukdom och lidande i ögonen. Men ännu har man inte hört talas om, att ögonläkaren vill ha varje optiker, som utprovar ett par glasögon, adömd omkring 500 kronors böter per gång.

Varje gång frågan om billigare tandvård genom ordnade förhållanden för tandteknikerna dragits inför allmänheten, antingen genom motion i riksdagen eller genom inlagor till myndigheter och tidningar, har någon åtgärd i berörda riktning icke kunnat komma till stånd, på grund av det motstånd som förelegat från kungl. medicinalstyrelsen och tandläkareföreningarna. Inga verkliga vådor för allmänhetens välbefinnande, liv eller hälsa har kunnat påvisas genom tandteknikernas arbete inom tandvården. Idel uppkonstruerade faror ha framställts, om icke examinerade tandläkare skulle få sköta om fattigt folks bristfälliga tänder. Och det obligatoriska avstyrkandet av varje, om än *så liten*, reform på området, har utmynnat i de för den på auktoriteter troende så bestickande orden: »Endast verkligt god tandvård bör komma

svenska folket tillgodo.» Och verkligt god tandvård kan icke, enligt tandläkarnas mening, lämnas utan av de på tandläkareinstitutet utexaminerade läkarna. Vilket dock skulle bevisas.

Mot ett dylikt, i verkliga livet ohållbart påstående, har allmänheten uppställt ett annat, som i logisk skärpa icke lämnar något övrigt att önska, och det är: *När denna »fullgoda» tandvård, är absolut oåtkomlig för de mindre bemedlade klasserna, är det då icke bättre för dessa ekonomiskt svaga medborgare, att de få någon »mindre god tandvård», än att de få ingen tandvård alls?*

Och vidare. Allmänheten resonerar som så: det är väl inte fråga om *hur*, när och *var* en tandvårdare förskaffat sig sina kunskaper och yrkesskicklighet, utan frågan är väl: *vad kan han uträtta på tandvårdens område?* Och de tandtekniker det här är fråga om, *hava aldrig nekat att underkasta sig en objektiv och oväldig examinering av sitt vetande på tandvårdens område.* Men mera därom sedan.

Vidare har man från de avstyrkande myndigheter och korporationer, som tycka »att allt är bra som det är», anført, att den ringa tillgång till »fullgod» tandvård, som för närvarande föreligger för den stora allmänheten, är av rent tillfällig natur, den har utsikt att bli avhulpen dels genom mottagandet av ett ökat antal elever å tandläkareinstitutet, och dels genom utökande av de kliniker, som i ett par städer inrättats för mindre bemedlade.

Båda dessa argument äro enligt vår mening ohållbara inför en närmare granskning, och detta av följande skäl:

Genom tandvården i skolorna, vilken enligt sakkunniges utlåtande år 1917 skulle, om den fullständigt genomfördes, kräva 500 tandläkare, kommer den nu uppväxande generationen att lära sig nyttan av en rationell tandvård. Sedan skolan lämnats, ha de den maningen inpräntad: Vårda dina tänder väl! Det härav stegrade behovet av tandvård, kommer att fullständigt utjämna den ökade tillgång på tandläkare, som man beräknar skall äga rum inom de närmaste åren. Men även om det blir stark ökning i antalet utexaminerade tandläkare, (vilka enligt sakkunniga av år 1920, med 60 elever om året, skulle utgöra 1,389 år 1950) kommer denna ökning näppeligen de mindre bemedlade klasserna tillgodo, därför att dessas ekonomi inte tillåter användande av denna dyra tandvård. Och enligt uppgift i tandläkareförningens tidskrift, att många nyexaminerade tandläkare starta med en skuld av 45- å 55,000 kronor — var bosätta sig då dessa nytillkomna tandläkare, för att få en praktik, som gör det möjligt att amortera och förränta dessa stora skulder? Jo, i huvudstaden och i landets större städer. I Stockholm är för närvarande omkring 200 av vårt lands cirka 700 tandläkare bosatta. Och då en tandläkare i huvudstaden lär ha förklarar, att han ej kunde hinna med mer än *var tionde patient*, torde den burgna publiken på dessa platser vara så stor, att den mer än väl räcker till för de nyexaminerade tandläkarna under en del år framåt. För landsbygdens del torde föga ökad tandvård vara att förvänta från dessa nyexaminerade tandläkare. I varje fall är det

både behov av och arbete i rikligt mått även för de tandtekniker, som kunna ifrågakomma.

Beträffande de nyupprättade klinikerna för mindre bemedlade i några större städer, så ha de ett verkligt behov att fylla. Man kan dock icke värja sig för den känslan, att de tillkommit närmast i syfte att vara en konkurrens-motvikt till tandteknikerna. Men skulle så vara förhållandet, vilket vi hålla för troligt, är fara värt, att dessa kliniker försvinna samtidigt med omöjliggörande av tandteknikernas arbete med tandvård. Och ute på landsbygden, där av ekonomiska skäl aldrig några kliniker för mindre bemedlade komma att upprättas, där utför många tandtekniker ett samhällsgagnande arbete, vilket borde lönas på annat sätt än som nu sker — med åtal.

Av det anförda torde framgå, att den bittra strid som tandläkareföreningarna föra mot tandteknikerna, är ytterst en prestige- och ekonomisk fråga. Och den som finge betala fiolerna, om tandläkareföreningarna finge bort alla som lämna billig tandvård, det bleve den svenska allmänheten. Ett exempel, som kastar ett bjärt ljus över frågans ekonomiska betydelse för den stora allmänheten, är vad som inträffade, när hösten år 1923 ett par leg. tandläkare startade en klinik i Stockholm för billig tandvård åt medelklassen. De båda tandläkarna beskylldes för »illojal» konkurrens, därför att de ville sköta om medelklassens tänder för ett pris, som deras patienter *kunde betala*. Och då de båda leg. tandläkarna inte gärna kunde åtalas och dömas till böter var eller varannan månad, som man gärna vill göra med tandteknikerna, så *tvungades de att utgå ur tandläkareföreningen*.

Dessa tandläkare, som sköter denna klinik, kan inte beskyllas för mindervärdig tandvård, *men de hålla lägre pris för sitt arbete än kollegerna i allmänhet*. Och det är där skon klämmer! *Är det männe ännu någon som tror på de leg. tandläkarnas stora angreppspunkt mot tandteknikerna — att de böra bort, därför att de ge allmänheten en mindervärdig och skadlig tandvård?* Tandläkareföreningens angrepp på sina egna medlemmar för prissänkningen å tandvård blottar fullständigt den bluff man tillät sig med allmänheten, då man velat göra gällande, att åtalsraseriet mot tandteknikerna bottnade i månhet om en fullgod tandvård även för de mindre bemedlade.

Det är striden om begränsningen av de ömsesidiga rättigheterna mellan leg. tandläkare och kvalificerade tandtekniker, som är den brännande punkten i denna tandvårdsfråga och som måste bringas till sin lösning. Skulden till denna strid ligger huvudsakligast hos tandläkarekonstens egenart. Professor dr. Telschow (Berlin) säger, att tandläkarekonsten består av *nio tiondelar* teknik och *en tiondel* vetenskap. Till följd av denna övervikt av de praktiska färdigheterna, är det lätt att förstå, att även icke fullständigt teoretiskt utbildade personer, tandteknikerna, kunna utveckla en välsignerik verksamhet och arbeta till fullständig belåtenhet. Men därvid är det klart, att det måste komma till stridigheter mellan de båda lägren.

Tandläkarna mena, att endast de på grund av denna sin vetenskap äro berättigade att utöva tandläkarekonsten. De mera praktiskt utbildade tekni-

kerna däremot stöda sig på det synliga resultatet av deras arbete hos publiken och uppställa å sin sida det påståendet, att det är lättare för dem att förvärva sig denna enda tiondel av vetenskap, än vad det är för tandläkarna att tillägna sig de nio tiondelarna praktiska kunskaper. Allt efter det inflytande som tandläkare eller tandtekniker haft, inrättade man i vissa länder egna läroanstalter för tandteknikerna, eller erbjödos de genom tillträde till de medicinska läroanstalterna att förskaffa sig denna tiondel av vetenskap. På detta sätt bildades dentisterna och tandteknikerna i flera stater. I de stater, där läkarna hade den utslagsgivande rösten, beslöt man sig för att låta tandtekniken och tandläkarekonsten uppgå i den allmänna medicinen på så sätt, att för framtiden endast de medicine läkarna skulle vara berättigade att utöva tandläkarekonsten (jämte tandtekniken). Man gav då de på utdödsstat satta tandteknikerna fri rättighet att utöva sitt yrke under övergångsstadiet.

Om man å ena sidan betänker, att tandteknikern ej behöver underkasta sig så dyrbara studiekurser som t. ex. en tandläkare och att å andra sidan tandläkarna, som ej själva framställa tandersättningsarbetena, blott fungera som mellanhänder, vilket naturligtvis åtskilligt förhöjer priset på dessa arbeten, så är utan vidare klart, att tandteknikerna äro i stånd att betjäna allmänheten billigare med minst likvärdiga praktiska färdigheter — då ju tandläkarekonsten består i de delar varom här är fråga av nio tiondelar praktisk färdighet. Detta är en tillräcklig orsak för tandläkarna att motsätta sig konkurrens från tandteknikerna, något som dock ej kan sägas vara i allmänhetens intresse. Men allmänhetens bästa borde väl först komma i betraktande. Och man måste med rätta fråga sig, om ej befolkningens intressen mest skadas genom den monopolisering, som tandläkarna vilja åvägabringa för sig i denna sak.

Men det är inte endast allmänheten och tandteknikerna, som anse att det icke bör få fortgå som hittills. Även framstående läkare och tandläkare anse att en ändring bör komma till stånd i de orimligt höga kraven på dem, som skall sköta vårt folks primära tandvård.

Professor *I. Jundell* har i Allm. Sv. Läkartidningen för februari 1919 skisserat upp ett förslag till tandvård, som skulle kunna bringa ner priserna till en rimlig nivå. Och i den motivering, som han lämnar för sitt förslag, ägnar han en dräpande kritik åt talet om nödvändigheten av så *orimligt höga kvalifikationer* för dem, som skola ägna sig åt tandvård i icke komplicerade fall. Professor Jundell skriver bland annat: » — — — Att vår folk-tandvård befinner sig i det mest bedrövlige skick, är ett så allmänt känt och erkänt förhållande, att några särskilda bevis för att stödja detta påstående icke behöva framläggas. Tillståndet på ifrågavarande område är fullständigt ovärdigt ett folk, som i övrigt är så väl medvetet om vikten av god folkhälsa och kroppslig kultur. För närvarande är den stora massan av folket praktiskt taget i saknad av tandvård, och det är hög tid att till diskussion upptaga frågan om vad som kan göras för att härutinnan råda bot. — — Även med ett ökat antal tandläkare skulle tandvården huvudsakligen

bliva förbehållen de bättre situerade klasserna, ity att endast en bråkdel av vårt folk är i den ekonomiska situation, att den kan bekosta sig fullständig tandvård och ity att den föreslagna skoltandvården och militära tandvården endast representera en bråkdel av all behöblig kostnadsfri och billig tandvård. Om icke endast en bråkdel av vårt folks tandvårdsbehov, utan hela detta behov skall tillgodoses, ja, då skulle man med de arbetsförhållanden, som nu råda inom tandläkarekonsten och som skulle komma att råda trots en ökning av antalet tandläkare, komma till så väldiga utgifter, att det allmänna icke kan tänkas vara villigt att bestrida dem. Om de ekonomiska villkoren på tandvårdsområdet hålla sig något så när oförändrade, skulle tandvård i behöblig omfattning för vårt folk draga svindlande summer.

Grundorsakerna till det antydda förhållandet eller missförhållandet är, att tandläkarekåren genom omständigheternas makt och speciellt till följd av disproportionen mellan antalet tandläkare och behovet av tandvård, placerats eller rent av *måst* placera sig på en så hög ekonomisk nivå, att kåren icke presterar sitt arbete mot en ersättning, som för huvudmassan av de utförda prestationerna skulle kunna anses skäligt. Detta framgår särskilt, om man jämför tandläkarekåren med vissa andra kårer, vilka med avseende på bildning och ekonomiska uppoffringar för utbildning i sitt yrke närmast kunna jämföras med tandläkarna, exempelvis lärare, apotekare, huvudmassan av alla ämbetsmän. Vilket idogt och mödosamt arbete presteras icke av medlemmarna i dessa kårer mot en ännu efter decenniernas arbete mycket mer blygsam ersättning än en nyexaminerad tandläkare skulle anse med sin värdighet förenad. — — — En tandläkare har nu en gång för alla, den pretentionen, att åtminstone mycket snart kunna räkna på en inkomst lika med ett statsråd eller den erkända medicinska specialistens, och hans levnadsstandard är i regel från början inställd efter de antydda fordringarna. Varför skulle han också onödigtvis finna sig i en så blygsam hushållning som en provinsialläkares, en elementarlärares eller en ämbetsmans i medelställning? — — —

Jag har gjort mig den frågan, om icke den högkvalificerade och dyrbara, av tandläkare utövade vården till vissa delar kan ersättas med vård av mindre kvalificerade krafter. Den fråga jag framlägger till diskussion är med andra ord, om icke vårt folks tandvård kan tillgodoses på ett fullt tillfredsställande sätt, om tandläkare endast delvis tagas i anspråk för folktandvården. Det synes mig, att man i tandvården liksom på andra områden, kan och bör följa regeln, att i minsta möjliga utsträckning använda sig av arbetskrafter, som äro och måste vara särskilt dyra.

Det ojämförligt mesta av tandläkarnas arbete utgöres av synnerligen enkla, mekanisk-tekniska uppgifter. Dit höra tändernas rengöring, tandutdragning och de allra flesta plomberingar, sålunda de behandlingar, som torde utgöra kanske 90 till 95 procent av all tandvård och som spela den ojämförligt största rollen i den allmänna och profylaktiska folktandvården. Men utövädet av dessa mer profylaktiska delar av tandvården kan anförtros åt krafter, som icke alls fått den högkvalificerade utbildning, som tandläkarna

fa. För att utföra denna mer enkla tandvård är studentexamen säkerligen obehövlig. Alldeles onödiga äro härför också de kunskaper i anatomi, fysiologi, kemi, patologi, kirurgi och proteslära, som bibringas tandläkarna. För utförandet av de nämnda uppgifterna är en 1-årig teknisk-praktisk kurs, direkt avsedd för utbildning för de antydda uppgifterna, mer än tillräcklig. — — — Det gäller därför här att framlägga skäl och synpunkter, som kunna bedömas även av icke tandläkare. I det hänseendet torde väl flertalet människor säga sig, att rengöring av tänder, tandutdragning och fyllning av ihåliga tänder äro konster, som på en tid av ett år böra kunna inläras av flertalet normala, i någon mån härdiga människor. Vidare böra vi lägga märke till, att minst lika svåra grenar av den medicinska diagnosen och behandlingen, som eljest utövas av läkare med 8 å 10-årig utbildning, för länge sedan överlämnats åt kårer med mycket kortare utbildning. Så t. ex. utövas så gott som all förlossningsvård i vårt land av barnmorskor, vilkas hela utbildning endast varat ett år och vilkas kår rekryteras av personer, vilka i allmänhet endast genomgått folkskolekurs. Sjukgymnastiken, som innehåller uppgifter av ofta mycket komplicerad natur, bedrivs av sjukgymnaster, som legitimeras efter 2—3-årig utbildning, och hela vården av invärtes och utvärtes sjuka, vilken vård ofta innebär viktiga, ofta rätt sa invecklade terapeutiska ingrepp, är lagd i händerna på den kvinnliga sjukvårdspersonalen, som i regel ej genomgått mer än 1—2 års utbildningskurs och som har en allmänbildning i regel ej över, men ofta under den, som erhålles i 8-klassigt flickläroverk. Visserligen böra inom tandvården de enklare uppgifterna avgränsas från de mer komplicerade uppgifterna och dessa senare förbehållas uteslutande åt tandläkarna, och visserligen erbjuder en sådan avgränsning ofta svårigheter, men ingen skall kunna påstå, att avgränsningen mellan lätta och mer komplicerade uppgifter i tandvården erbjuder större svårigheter än en motsvarande avgränsning inom förlossningskonsten, sjukgymnastiken och sjukvården, där de mer komplicerade uppgifterna också måste förbehållas läkarna. Viktiga och delvis rätt invecklade delar av läkarnas konst äro således lagda i händerna på kårer, som äro mycket lägre kvalificerade än läkarekåren, och dessa olika medicinska kårer synas samarbeta på ett fullt tillfredsställande sätt. — — — En liknande uppdelning synes mig nu utan svårighet böra kunna ske inom tandläkarekonsten. Även här böra de enklare uppgifterna, vilka utgöra huvudmassan i tandvården och vilka komma att dominera i kvantitativt hänseende ju mera den eftersträfvade profylaxen inom tandvården får göra sig gällande, kunna överlämnas åt lägre kvalificerade krafter. Detta kan egentligen ske med så mycket mindre risk inom tandvården, som faran av en felaktig diagnos eller en felaktig behandling i värsta fall åtminstone sällan sträcker sig längre än till förlusten av en tand, under det att faran av feltag i de andra lägre kvalificerade kårernas praktik kan vara vida allvarligare. — — —»

Det torde vara skäl i att noga observera denne erfarne läkares och vetenskapsmans ord i en fråga där annars alla förslag från lekmän avvisats med

glåpord och hån. I stort sett har professor Jundell samma synpunkt på frågan som tidigare framförts i riksdagen och som framhållits i skrivelser till myndigheterna. Men huruvida det stora behov av tandvård, som förefinnes hos vår talrika befolkning på landsbygden, skulle bliva avhjälpt med professor Jundells förslag, är för oss en gåta. Han föreslår nämligen, att dessa billigare tandvårdare endast skulle vara *tekniska biträden* hos legitimerad tandläkare. Och därmed har man kommit tillbaka till utgångspunkten: *tandvården är fortfarande förbehållen de ekonomiskt välsituerade klasserna*. Men med den starka och övertygande argumentering som professor Jundell lämnat, bör det inte vara svårt för de lagstiftande myndigheterna att avgöra, huruvida icke denna fråga skall kunna ordnas på ett sätt, som gör det möjligt att tandvård kan beredas åt hela vårt folk.

Den framstående tandläkaren, *Axel Lundström* i Stockholm, delar visserligen inte i allt professor Jundells förslag, utan ägnar det i vissa delar en sträng kritik. Men han anser dock, att en stor del av tandläkarens arbete kan utföras »— — — av operatörer med betydligt lägre allmänbildning, begränsad facklig kompetens och ett minimum av medicinskt vetande — — —.» Dessa operatörer skulle ha rättighet till självständig praktik i tandfyllnads-konsten. För sin ståndpunkt anför herr Lundström bland annat följande i sin motivering: »— — — Om den enskilda tandläkaren finner idealet vara att kunna i största möjliga utsträckning hjälpa sina patienter för alla tandkrämpor, så är därför icke sagt, att samhället finner med sin fördel förenligt att all operativ tandvård skall utövas av fina herrar med god allmänbildning och utbildning i alla den moderna tandläkarekonstens finesser. Samhället kan anse sig vara väl betjänt med, att de tusenden, som skola sysselsättas med ett begränsat slag av arbete, icke påkostas mer än nödvändigt, och kan finna det ekonomiskt fördelaktigt, *med avseende på tandvården*, att de mycket stora summor, som genom denna begränsning i utbildningen insparats, komma att användas att belöna och stimulera dem, som genom sina forskningar uppdaga bättre metoder än våra nuvarande att bekämpa tandkaries verkningar och ge oss en sannare uppfattning om tandkaries betydelse. — — —».

Herr Lundström anser emellertid, att tandläkarekåren »— — — bör med alla till buds stående medel hävda, att yrket baserar sig på vetenskap och att kåren in toto icke får bestå av *uteslutande* yrkesmässigt arbetande operatörer.» (Ordet »uteslutande» är kursiverat av motionärerna.)

Av det anförda torde vara tillfullo bevisat, att även läkare och fackmän äro på det klara med att en ändring i föreliggande fråga är av behovet påkallad. Det är endast om *vad* som skall göras och *hur* det skall göras, som meningarna gå isär.

Vi hålla emellertid före, att en utredning bör komma till stånd, som kan klarlägga huruvida och under vilka former kvalificerade och ansvarsfulla tandtekniker, efter genomgången prövnings- och kompletteringskurs, skulle få rättighet att som leg. tandtekniker utföra viss närmare angiven tandvård. Dessa tandtekniker böra, sedan alla villkor uppfyllts, erhålla sin

legitimation av medicinalstyrelsen, som även återkallar densamma om anledning därtill föreligger.

Härigenom kan det skapas ordning och reda samtidigt som trygghet vinnes för att endast verkligt kvalificerade tandtekniker erhålla legitimation.

Denna fråga, om billigare tandvård, som nu är så aktuell i vårt land, har tidigare varit lika aktuell i flera av Europas länder. Men i dessa länder har man, med eller mot tandläkarnas vilja, sökt lösa frågan på ett tillfredsställande sätt.

Så är förhållandet i Österrike, England, Tjeckoslovakiet och Tyskland. I det senare landet måste till sist regeringen ingripa och föra tillsammans leg. tandläkare och tandtekniker för att få ett slut på en bitterhet dem emellan och en förföljelse av liknande slag som nu förefinnas här i landet. Och det gick här som så ofta annars, när tvister uppstå. När väl parterna med biträde från lekmanahåll, kom tillsammans, gick det rätt så fort att komma till ett resultat, som sedan kunde lagfästas av myndigheterna. (Se bil.: Lagstiftning i vissa europeiska länder i tandvårdsfrågan.)

Varför ej här i Sverige, där behovet av tandvård är långt större än i dessa länder, liknande åtgärder skulle kunna vidtagas, är svårt att förstå. Skulle en tandvård, som duger åt befolkningen i Tyskland, England och Österrike, icke kunna duga åt Sveriges folk? Äro tandteknikerna i Sverige mera okunniga än kollegerna i utlandet? Vi hålla det icke för troligt, då det knappast torde finnas någon av de tandtekniker, som det här är fråga om, som inte under många år biträtt tandläkare med de flesta förekommande göromål inom tandvårdens område.

Denna, för allmänheten så viktiga fråga, avgöres icke genom att den ena parten utslungar glåpord mot den andra, såsom »lagtrotsare» och »kvacksalvare». Och den avgöres icke heller genom att en tandläkare beklagar sig hos justitiekanslern, att inte lagen ger honom möjlighet att få en tandtekniker dömd till mera än 1,500 kronors böter om året.

Man torde snarare komma sanningen närmare, om man resonerar som »Dagens Nyheter» gjorde i ett nummer i början av 1923, då den skrev: »— — — Här skall emellertid inte fällas någon dom i striden mellan tandläkare och tekniker. Det kan vara nog med att påpeka att man *kan* se saken även från andra synpunkter än den högst kvalificerade kårens och att allmänheten kanske inte haft *enbart* olägenheter av den illojala trafiken.

— — —»

Och allmänheten *ser* verkligen saken från en annan synpunkt än vad de leg. tandläkarna göra. Allmänheten vill ha en tandvård till så rimliga priser, att den inte, bildligt talat, behöver gå från hus och hem, därför att tänderna skola lagas. Och allmänheten vill också ha rättighet att gå till en tandvårdare, som ger den ett gott arbete, även om han icke tagit studentexamen med därpå följande 3-årig kurs vid tandläkareinstitutet.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt
utredning, huruvida och under vilka former kompetenta
och kvalificerade tandtekniker kunna erhålla legitima-
tion att utföra tandvårdsarbete.

Stockholm den 23 januari 1924.

<i>Carl Lovén.</i>	<i>Julius Hedvall.</i>	<i>O. W. Lövgren.</i>
<i>Gustaf Andersson</i> i Rasjön.	<i>Carl Knutsson.</i>	<i>C. V. O. Höglund.</i>
<i>Helge Bäcklund.</i>	<i>Anders Paulsen.</i>	<i>Algot Sjöström.</i>
<i>N. K. Törnkvist,</i> Bjuf.	<i>Olof Andersson.</i>	<i>Nelly Thüring.</i>
<i>Gustav Johanson,</i> Hallagården.	<i>Ivar Österström.</i>	<i>Ola Jeppsson.</i>
<i>Rob. Samuelsson.</i>	<i>Lars Borggren.</i>	<i>Erik Fast.</i>
<i>Verner Hedlund,</i> Östersund.	<i>Adolv Olsson,</i> Gävle.	<i>A. Björklund.</i>
<i>P. Granath.</i>	<i>Ernst Lindley.</i>	<i>W. Bäckström.</i>
<i>Helmer Lagerkvist.</i>	<i>Carl Johanson,</i> Hörninge.	<i>Felix Hamrin.</i>
	<i>Ernst Hage.</i>	

I motionens syfte instämma:

<i>Gerh. Strindlund.</i>	<i>C. G. Olsson</i> i Golvvasta.	<i>Ant. Wikström.</i>
<i>Carl O. Strid.</i>	<i>Oscar N. Olsson.</i>	<i>J. Rehn.</i>
<i>Aug. Månsson</i> i Backa.		<i>Axel Lindqvist.</i>

Bilaga.

Lagstiftning i vissa europeiska länder i tandvårdsfrågan.

T y s k l a n d.

De tillämpliga lagbestämmelserna för de tyska tandteknikerna.

Paragraf 123 i riksförsäkringsförordningen lyder: Vid tandsjukdomar med undantag av mun- och käksjukdomar får behandling med den försäkrades medgivande utföras utom av tandläkare även av tandtekniker. Den högsta förvaltningsmyndigheten bestämmer i vad mån även i övrigt tandtekniker äger rätt att lämna självständig hjälp vid sådana tandsjukdomar. Denna myndighet äger även rätt att bestämma över, i vad mån sjukhusbiträden och elever få utföra dylika behandlingar. Den fastställer även, vem som räknas såsom tandtekniker enligt denna lag.¹

INRIKESMINISTERN

M. 7789

Konungariket Preussen.

Berlin den 2 december 1913.

I samförstånd med ministrarna för handel och industri, för lantbruk, domäner, skogsvård och offentliga arbeten, utfärdar jag till paragraf 123 av riksförsäkringsförordningen följande utövningsbestämmelser:

- 1) Såsom tandtekniker är enligt riksförsäkringsförordningen att anse den
 - a) som fyllt 25 år och har oförvitlig vandel,
 - b) som genomgått en treårig lärotid hos en tandläkare eller en tillförlitlig tandtekniker,
 - c) som efter lärotiden varit verksam 4 år som tandtekniker inom det praktiserande yrket.
 - d) som utövat praktik inom tandteknikeryrket, såvida ej orsaker föreliggas, som göra personen ifråga olämplig att utöva tandteknikeryrket.

Under en tidrymd av fem år efter ikraftträdandet av riksförsäkringsförordningen behöves ej bevis för den föreskrivna lärotiden (punkt 6) för tandtekniker, som under minst de sista fem åren självständigt utövat detta yrke såsom praktik.

¹ Genom förlikningsöverenskommelsen med tandläkarna den 28/9 1920 i preussiska folkvårdsministeriet har § 123 fått följande ordalydelse:

»§ 123. Vid tandsjukdomar med undantag av mun- och käksjukdomar får behandling utföras även av sådana tandtekniker eller dentister, som hava intyg om undergången kompetensprövning. och som före ikraftträdande av denna lagbestämmelse hava inträtt i tandtekniker- eller dentistryrket. Regleringen av denna kompetensprövning jämte de under övergångstiden beviljade undantagen handhaves av den högsta förvaltningsmyndigheten. Den högsta förvaltningsmyndigheten bestämmer, i vad mån även annars tandtekniker vid sådana tandsjukdomar får lämna självständig hjälp. Denna myndighet bestämmer också, i vad mån även sjukhusbiträden och elever få göra detta.»

Bestämmelserna i dylika fall för de andra tyska staterna i enlighet med § 123 RVO hava ungefär liknande lydelse och finnas fullständigt avtryckta i arbetet »Der Dentist im Gesetz und vor Gericht» av E. Imming.

Efter underhandlingar med det preussiska folkvårdsministeriet och sedan kompetensprövningen införts i Elsass-Lothringen, Hessen och Baden, fullständigades nu i Preussen även den 14 oktober 1920 utövningsbestämmelserna av den 2 december 1913 i form av en kompetensprövning till sjukkasbehandling och samtidigt ändrades den på några andra punkter.

Detta minister Stegerwalds påbud lyder:

DEN PREUSSISKA MINISTEREN
FÖR FOLKETS VÄLFÄRD
I. M. H. 2343.

Berlin W. 66 den 14 oktober 1920
Leipzigerstrasse 3.

I samförstånd med ministrarna för handel och industri, för lantbruk, domäner och skogsvård samt trafikministern ändras inrikesministerns utövningsbestämmelser till paragraf 123 riks försäkringsförordningen av den 2 december 1913 nr 7789 sålunda:

Nr 1 c) erhåller följande tillägg:

På denna tid räknas utbildningen vid en godkänd läroanstalt för tandtekniker såsom ett år.

Dessutom kan på lärotiden en tjänstgöringstid som assistent räknas såsom ett år, dock måste läro- och assistenttid minst omfatta sju år.

Den första avdelningen under siffran 1) har på slutet erhållit följande tillägg:

c) de, som undergått den föreskrivna prövningen, och som innehava ett däröver utfärdat bevis. Den i något annat tyskt land godkända prövningen erkännes inom det preussiska området.

Befriade från prövningens undergående äro alla tandtekniker, som före 1 oktober 1920 utövat praktik eller enligt de föregående bestämmelserna varit berättigade att utöva tandteknikerpraktik, såvida icke någon begrundad invändning mot deras yrkesutövning gjorts av försäkrings-tagarna inom 6 månader efter tillståndets ikraftträdande, det vill säga efter offentliggörandet av denna förordning av överförsäkringsämbetet.

En sådan invändning kan icke höjas, om en tandtekniker redan från den 1 oktober 1918 har kontrakt med försäkringstagarna eller denna dag redan utövat en tioårig verksamhet som praktiserande tandtekniker. Inrikesministerns tillstånd av den 26 mars 1919 M. 5057 (beträffande förlängning av övergångsbestämmelserna för krigsdeltagare) tillämpas även i enlighet därmed.

De tandtekniker, som redan praktisera eller äro kompetenta till detta kunna, även om de ej uppfylla villkor 1 b) och c) inom tre år medgivas prövning.

Om en tandteknikers olämplighet till yrkesutövning blivit rättsligt bevisad eller om han blivit frändömd medborgerligt förtroende eller om det fastställs, att han vid prövningen lämnat oriktiga uppgifter om sig själv, kan hans kompetensbevis efter hörande av ifrågavarande tandtekniker- och dentistförbundet i tyska riket av mig återfordras och förklaras ogiltigt. Under samma förutsättningar kan en tandtekniker, som undergått prövning i någon annan tysk stat av mig vägras yrkesverksamhet enligt paragraf 123 av riks försäkringsförordningen inom det preussiska statsområdet.

Stegerwald.

Dylika provningar avhållas inför ett provningsutskott, som består av en tandläkare och två tandtekniker. Dessa såväl som deras ställföreträdare föreslås av provningsutskottets ordförande till utnämning efter förslag av de tyska tandläkarnas förvaltningsförbund samt det tyska rikets dentistförbund.

Österrike.

Lag av den 13 juli 1920, angående reglering av tandteknikeryrket (tandteknikerlagen).

Nationalförsamlingen har beslutat:

Paragraf 1.

Tandteknikeryrket utgör en del av tandläkekonsten. Det omfattar de tekniskt-mekaniska arbeten, som erfordras för framställning av tander-sättningsarbeten till bruk i den mänskliga munnen samt reparation av dylika ersättningsarbeten.

Paragraf 2.

(1) Utövningen av tandteknikeryrket utgör ett undantag från bestämmelserna i hantverksordningen.

(2) Den yrkesmässiga tillverkningen av konstgjorda tänder (mineral-tänder) och andra beståndsdelar till tandersättningsarbeten såsom handelsartikel underkastas hantverksordningens bestämmelser.

Paragraf 3.

Tandteknikeryrket får självständigt blott utövas av:

1. de till utövning av tandläkarepraktik berättigade läkarna,
2. de därtill bemyndigade tandteknikerna.

Paragraf 4.

(1) Därtill bemyndigande tandtekniker äro:

a) de personer, som vid dagen för kungörelsen av denna lag ägt tillåtelse att utöva tandteknikeryrket på någon plats, belägen inom republiken Österrikes område, och som ej blivit fräntagna denna rättighet efter nämnda dag.

b) de personer, som i enlighet med bestämmelserna i denna lag erhållit tillåtelse att utöva tandteknikeryrket.

(2) Tillåtelse att utöva tandteknikeryrket får endast givas till personer, som

1. hava hemortsrätt inom något till republiken Österrike hörande statsområden,

2. icke på grund av sinnessjukdom, sinnessvaghet eller regelbundet missbruk av alkohol eller nervgifter, äro helt eller delvis omyndiga.

3. innehava den för utövningen av tandteknikeryrket nödvändiga tillförlitligheten,

4. avslutat sin treåriga lärotid inom tandteknikeryrket (paragraf 4 ministerialförordningen av den 20 mars 1892, rikslagsblad nr 55) före den 1 januari 1921,

5. hava fullgjort en minst sexårig tjänstgöring som tandteknikerbiträde (tandteknikerassistent) hos en till självständig utövning av tandteknikeryrket bemyndigad tandtekniker eller läkare inom landet.

(3) En till den 31 oktober 1918 i det av ministerialförordningen av den 20 mars 1892, rikslagsblad nr 55, såsom giltigt erkända, utom republiken Österrikes statsområde belägna, fullbordad lärlings- eller assistenttjänstgöringstid, anses likmäßig med en inom landet fullbordad lärlings- eller assistenttjänstgöringstid.

Paragraf 5.

(1) De bemyndigade tandteknikerna få även företaga följande förrättningar:

1. Avlägsna tandstensavlagringar, rengöring av tänderna, vidare avslipning av tänder och rötter.

2. Avtryckstagning för att framställa proteser för tandersättningar, gomproteser, kronor och bryggor.

3. Provning av tandersättningsarbeten och proteser.

4. Insättning av konstgjorda tänder, kronor, bryggor och tandrader, såväl som användning av regleringsapparater.

5. Fyllning (plombering) av tänder och rötter jämte rotbehandling.

(2) Tillåtelsen att utöva tandteknikeryrket omfattar ej förrättningar inom övriga områden av tandläkekonsten, såsom blodiga operativa ingrepp, avlägsnande av tänder, tandrester och rötter, utförande av allmän narkos eller lokal injektionsanästesi. Dock gälla fortfarande de före denna lags ikraftträdande till enstaka tandtekniker givna tillåtelserna:

(3) Användningen av kraftigt verkande medel, som erhållas efter läkares föreskrift, är endast tillåten i sådana fall, då de nödvändigt påkallas för utförande av ovan uppräknade arbeten. Den bemyndigade tandteknikern är berättigad, att för detta ändamål från de offentliga apoteken erhålla härför nödiga medikament utan läkarrecept.

Paragraf 6.

(1) För att erhålla tillstånd att utöva tandteknikeryrket måste ansökan ingivas till sanitetsmyndigheterna (paragraf 16) inom det område, inom vilket den plats är belägen, där den sökande ämnar öppna praktik.

(2) Sanitetsmyndigheterna hava därvid att uppmana läkarekammaren och tandteknikernas yrkesrepresentation, att inom tre veckor hos nämnda myndigheter taga del av sökandens till ansökningen bifogade bevis om hans kompetens. Inom denna frist står det dessa båda korporationer fritt att ingiva yttrande över de uppvisade betygen såväl som över sökandens pålitlighet.

(3) Kompetensbeviset erhålles, om sökanden motsvarar de personliga förutsättningarna (paragraf 4, avdelning 2) samt förfogar över en praktiklokal, som motsvarar de sanitära fordringarna.

(4) Mot kompetensbevisets giltighet står det de båda korporationerna fritt att protestera, om vid detsammes utfärdande ej tagits hänsyn till av dem i enlighet med avdelning 2, denna paragraf, avgivna omdöme.

Paragraf 7.

(1) De bemyndigade tandteknikerna äga att under sin yrkesutövning uteslutande använda sig av titeln »bemyndigad tanktekniker»; tillägg eller andra titlar äro förbjudna.

(2) Den bemyndigade tandteknikern förbjudes att betjäna sig av charlatansk reklam eller att själv eller genom förmedlare (agenter) uppsöka kunder.

(3) De bemyndigade tandteknikerna måste personligen utöva sitt yrke och få endast i särskilda fall med sanitetsmyndigheternas medgivande anställa en ställföreträdare. Denne måste då uppfylla villkoren i paragraf 4, avdelning 2.

(4) De måste utan undantag blott hava en plats för sin yrkesutövning.

(5) Platsen för yrkesutövningen måste vara tillåten av sanitetsmyndigheterna.

Paragraf 8.

(1) Föreskrifterna i paragraf 7, avdelning 2 och 4 gälla beträffande utövningen av tandteknikeryrket även för de till tandläkarepraktik berättigade läkarna.

(2) Under vilka omständigheter en läkare, som betjänar sig av titeln tandläkare, kan och får bedriva tandteknikeryrket, bestämmes genom kungörelse enligt läkarnas yrkesförordning.

Paragraf 9.

(1) Rättigheten att utöva tandteknikeryrket är en personlig rätt, som utgår med innehavarens död.

(2) Änkors och arvsberättigade minderårigas rätt, som grundar sig på de yrkesrättsliga bestämmelserna före ikraftträdandet av denna lag, förblir oförändrad. Dock måste för yrkesutövningen anställas en ställföreträdare, som uppfyller fordringarna i paragraf 4, avdelning 2.

Paragraf 10.

Sanitetsmyndigheterna kunna återtaga tillståndet att utöva tandteknikeryrket:

1. om den bemyndigade tandteknikern icke längre motsvarar de i paragraf 4, avdelning 2, uppställda förutsättningarna, enligt vilka han erhållit sin befogenhet, eller om den ursprunglige och ännu fortsättande bristen på dylika förutsättningar så småningom kommer i dagen;

2. om den bemyndigade tandteknikern bevisligen har utverkat utövningsrättigheten blott med ändamål att härigenom lämna skydd för utövning av tandteknikeryrket åt sin praktikföreträdare, för vilken denna rättighet indragits, och därigenom gör sig skyldig till samma överträdelse som den föregående praktikinnehavaren.

Paragraf 11.

(1) De, i enlighet med yrkesförordningen före ikraftträdandet av lagen om upplärandet av tandteknikeryrket uppgjorda lärlingsavtalen, äga full giltighet. På sådana lärlingsavtal tillämpas yrkesförordningen paragraf 99 b, avdelning 1—4, 100, avdelning 1—4, 101, 103 och 104, avdelning 1. För övrigt behandlas dessa avtal enligt den allmänna borgerliga lagbokens bestämmelser beträffande tjänsteavtal.

(2) Inom de tre första månaderna efter ikraftträdandet av denna lag kunna dessa avtal från lärlingens sida lösas utan någon uppsägningstid.

(3) Angående tjänst av andra personer, som äro anställda hos tandläkare och bemyndigade tandtekniker för att utföra arbeten inom tandteknikens område, användes efter denna lags ikraftträdande bestämmelserna i lagen av den 16 januari 1910, rikslagsblad nr 20 (affärsbiträdeslagen).

Paragraf 13.

Samtliga tandläkare och bemyndigade tandtekniker äro förpliktade att inom 14 dagar efter denna lags ikraftträdande anmäla alla hos dem anställda biträden, vilka arbeta inom tandteknikens område till sanitetsmyndigheterna, under vilka den tandtekniska biträdespersonalen hör. För detta ändamål hänvisas följaktligen dit alla förändringar bland biträdespersonalen inom tre dagar efter anställningens början eller slut.

Paragraf 14.

(1) För att representera de bemyndigade tandteknikerna och för att tillvarata deras intressen bör i regel för varje land tillsättas en yrkesrepresentation, dock kan en yrkesrepresentation även omfatta flera närliggande länder. De förut på grund av yrkesförordningen upprättade fackföreningarna för tandtekniker upplösas, deras kassor överlämnas till yrkesrepresentationerna, som inträder i alla föreningarnas skyldigheter och rättigheter beträffande kassorna.

(2) Anskaffningen av en intresserepresentation för den hos tandläkare och bemyndigade tandtekniker anställda biträdespersonalen bör ombesörjas.

(3) De närmare bestämmelserna för de i avdelning 1 och 2 nämnda representationerna utfärdas genom kungörelse.

Paragraf 15.

(1) Överträdelse av bestämmelserna i denna lag eller de kungörelser, till vilka densamma ligger som grund, straffas av de politiska myndigheterna med böter upp till 4,000 kronor.

(2) Samma straff drabbar den, som anstiftar eller är behjälplig vid överträdelse av denna lag.

(3) Bötesstraffet kan förvandlas till fängelse i de fall, då böterna ej kunna indrivnas. Fängelsestraffet bör motsvara överträdelsens omfattning och får ej överstiga 3 månader.

(4) De bötesbelopp, som inflyta böra användas för välgörande ändamål inom tandteknikerorganisationerna.

Paragraf 16.

Med sanitetsmyndigheterna förstås i denna lag de politiska distriktsmyndigheterna.

Paragraf 17.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1920.

Paragraf 18.

För verkställandet av denna lag svarar inrikes statssekreteraren för undervisning, handel och yrken, industri och byggnadsverksamhet.

Seitz m. p.

Mayr m. p.

Hannsch m. p.

Breisky m. p.

Heinl m. p.

NR 303.

Lag av den 14 april 1920 om tandläkekonsten och tandteknikeryrket.

Den tjeckoslovakiska republikens parlament har utfärdat följande lag:

Paragraf 1.

Tandläkekonsten, som även omfattar den konstgjorda ersättningen av tänder och tandrader, är en gren av medicinsk vetenskap och konst. Tandläkekonsten med den därtill hörande tillverkningen av konstgjord tand- och tandradersättning får som specialitet blott utövas av läkare, det vill säga medicine läkare, som äro berättigade att utöva praktik inom den tjeckoslovakiska republiken och dessutom även erhållit den därtill nödvändiga utbildningen vid statens tandläkareinstitut, som berättigar dem att bära titel av tandläkare. Detta institut grundas av ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen i samförstånd med ministeriet för skolväsen och folkkultur.

Läkare, som utöva tandläkekonsten, äro berättigade att hava assistenter. Men vid läkareförrättningar få blott läkare tjänstgöra.

Paragraf 2.

Tandteknikeryrket får, och detta blott under rättsinnehavarens livstid, endast utövas av de tandtekniker, som vid tiden för denna lags utfärdande förvärvat det erforderliga yrkesutövningstillståndet, och därtill endast i den utsträckning, som är fastställd genom gällande bestämmelser i de olika delarna av den tjeckoslovakiska staten.

Tillstånd att utöva tandteknikeryrket kan efter denna lags kungörelse blott förvärfvas av personer, vilka, då denna lag offentliggöres, fullkomligt uppfylla de villkor, som enligt hittills gällande bestämmelser äro fastställda inom de olika delarna av den tjeckoslovakiska staten för att erhålla koncession eller tillåtelse att utöva tandteknikeryrket. Bland dem, som kunna bliva delaktiga av denna förmån, äro — om de uppfylla de övriga föreskrivna villkoren — även de personer inberäknade, vilka vid denna lags offentliggörande hava fullbordat den treåriga lärotiden och innehava betyg på detta. För att förläna denna koncession och förvärva dessa rättigheter gälla bestämmelserna i den tjeckoslovakiska statens olika delar vid tiden för denna lags offentliggörande. De föreskrifter, som gälla för Hultschinerområdet, bestämmas genom en kungörelse.

Paragraf 3.

De bemyndigade tandtekniker, som inom ett år efter offentliggörandet av denna lag (paragraf 2, stycke 1) eller inom ett år efter koncessionen eller förvärvandet av rättigheterna (paragraf 2, stycke 2) avlägga en särskild

praktisk prövning inför en för detta ändamål tillsatt prövningsnämnd, kunna undantagsvis utöva sitt yrke i det omfång, som bestämmes i paragraf 4.

Denna bestämmelse gäller även för de tandtekniker, som ej hava undergått prövning enligt förordningen av det förra ungerska inrikesministeriet Z. 112,026 av år 1911, som berättigade de examinerade tandteknikerna att utöva tandteknikeryrket enligt det i denna förordning föreskrivna utvidgade omfånget.

Koncessionerade eller bemyndigade tandtekniker, som vid denna lags offentliggörande arbetat minst tjugo år inom tandteknikeryrket, kunna efter vederbörande förenings (gremiums) hörande av yrkesmyndigheternas andra instans i samråd med de myndigheter, som bestämma över den offentliga sanitetsförvaltningens andra instans, befrias från prövningen.

Föreskrifterna för den praktiska prövningen och sammansättningen av prövningsnämnden fastställas av ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen i samråd med handelsministeriet.

Paragraf 4.

De tandtekniker, som undergått den praktiska prövningen med godkänt resultat (paragraf 3, stycke 1 och 2) såväl som de, vilka befriats från denna prövning kunna, utom de i paragraf 2, stycket 1, nämnda rättigheterna, på tänder och tandrader företaga alla ingrepp, som äro nödvändiga för att utföra en konstgjord ersättning av tänder och tandrader. Såsom bevis på dessa rättigheter erhålla de ett betyg av prövningsnämnden.

Paragraf 5

Tandtekniker, som med godkänt resultat hava undergått prövningen i enlighet med paragraf 3, stycke 1 och 2, eller enligt det förra ungerska inrikesministeriets förordning Z. 112,026 av år 1911, eller som befriats från prövningen (paragraf 3, stycke 3) äga rätt att benämna sig »examinerad tandtekniker».

De övriga tandteknikerna få blott benämna sig »tandtekniker».

Alla övriga titlar och benämningar äro förbjudna.

Paragraf 6.

Rättigheterna för läkare och kirurger, vilka vid tiden för denna lags offentliggörande redan utöva tandläkekonsten och tillverka konstgjord ersättning för tänder och tandrader, beröras ej av denna lag.

Intill den tidpunkt, då utbildningen av läkare vid statens tandläkareinstitut (paragraf 1) för första gången avslutats, kan ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen i samförstånd med vederbörande läkarekammare och vederbörande medicinska fakultet i enstaka fall meddela tillstånd för fullt kvalificerade medicine läkare att utöva tandläkarepraktik som specialitet.

Paragraf 7.

Överträdelser av denna lag bestraffas, såvida de ej äro straffbara enligt bestämmelserna för hantverksordningen och ej kräva strängare straff, av hälsovårdsnämnden i första instansen med böter från 100 kronor till 1,000 kronor eller med arrest (i det förra ungerska området med fängelse) under en tidrymd, varierande från 10 dagar till 3 månader. Upprepas förseelsen,

kan omedelbart adömas arreststraff eller förlust av koncessionen (rättigheterna).

Paragraf 8.

Denna lag träder i kraft från och med kungörelsedagen. Alla förutvarande av den förra regeringen i den nuvarande tjeckoslovakiska statens alla provinser givna bestämmelser, genom vilka tandteknikeryrket reglerades, upphävas, såvida de ej i vissa fall överensstämna med denna lag.

Paragraf 9.

Genomförandet av denna lag anförtros åt ministern för den allmänna hälsovården och uppfostringen samt ministern för handel, industri och yrken i samförstånd med ministern för skolväsen och folkkultur.

T. G. Masaryk m. p. Tusar m. p.

Dr. Heidler m. p. Dr. Hodza m. p.

vikarierande för den frånvarande ministern för sanitetsväsen och uppfostring.

NR 673.

Den tjeckoslovakiska republikens regeringsförordning av den 17 december 1920 för genomförande av lagen av den 14 april 1920, S. d. G. u. V. nr 303, angående tandläkekonst och tandteknik.

För genomförande av lagen av den 14 april 1920, S. d. G. u. V. nr 303, förordnas följande:

Paragraf 1.

För de i denna lags tredje paragraf, stycke 1, föreskrivna särskilda praktiska provningarna utses för en tid av högst två år av ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen en eller vid behov flera provningsnämnder, bestående av vardera tre ledamöter.

Provningsnämnderna (provningsnämnden) utnämnes av ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen.

Varje provningsnämnd består av en representant för det allmänna sanitetsväsendet och uppfostringen såsom ordförande och två lärare eller assistenter vid den medicinska fakulteten eller lärare vid statens tandläkareinstitut (paragraf 1, stycke 2 av lagen) såsom ledamöter.

Om flera provningsnämnder äro tillsatta, kan ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen förordna deras ordförande, att ömsesidigt vikariera för varandra.

Samma förordnande kan även företagas beträffande de övriga ledamöternas vikariat för varandra.

Paragraf 2.

Den praktiska provningen omfattar alla ingrepp å tänder och tandrader, som äro nödvändiga för att tillverka en konstgjord ersättning av tänder och tandrader (paragraf 4 av lagen).

Paragraf 3.

Anmälningar till provningen böra ingivas till ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen minst 2 månader före utgången av

den i lagens tredje paragraf, stycke 1, bestämda ettåriga fristen. Ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen bör dock så mycket som möjligt i särskilt behjärtansvärda fall taga hänsyn även till senare inkomna anmälningar, dock böra dessa hava inkommit före utloppet av den nämnda ettåriga fristen.

Till varje ansökning bör den sökandes koncessionsbevis såsom tandtekniker och såsom tjeckoslovakisk medborgare bifogas, och dessutom bör i densamma kandidatens adress uppgivas. Kandidater, som vid lagens offentliggörande ännu ej erhållit någon koncession, måste dessutom bifoga betyget från lärotiden.

Samtidigt med anmälningen bör till ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen inbetalas en prövningsavgift av 250 kronor.

Paragraf 4.

Ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen beslutar över de inkomna ansökningarna i samråd med ministeriet för handel, industri och yrken samt överlämnar anmälningarna från de till prövning antagna kandidaterna till prövningsnämndens ordförande. Finnas flera prövningsnämnder, så bestämmer ministeriet inför vilken prövningsnämnd kandidaten har att avlägga sin prövning.

Ordföranden bestämmer tid och plats för prövningen och kallar kandidaten till densamma.

Paragraf 5

Avgiften, som kandidaten bör erlægga för prövningen, fördelas sålunda, att ordföranden erhåller 100 kronor, de övriga ledamöterna i prövningsnämnden vardera 50 kronor, och den institution, där prövningen äger rum, får 50 kronor.

Uteblir kandidaten utan giltigt skäl från prövningen, tillfaller avgiften statskassan. Detta, samt huruvida en giltig orsak till uteblivande förefinnes, avgöres av ordföranden.

Avbryter kandidaten den redan påbörjade prövningen, så fördelas avgiften enligt stycke 1 denna paragraf.

Kandidater, som ej antagas till prövningen, återfå avgifterna.

Paragraf 6.

Över prövningen föres protokoll, där dess resultat angives (med orden: med framgång eller utan framgång); det av alla prövningsnämndens medlemmar undertecknade protokollet överlämnas till ministeriet för den offentliga hälsovården och uppfostringen.

Prövningens resultat avgöres genom röstning av prövningsnämndens medlemmar. Vid lika röstetal har prövningsnämndens ordförande utslagsröst.

Paragraf 7.

Prövningen får åter upprepas högst två gånger. Prövningsnämndens ordförande bestämmer för den kandidat, som ej godkänts i prövningen, den dag, då prövningen skall upprepas i enlighet med bestämmelserna i paragraf 3, stycke 1, om den av lagen fastställda ettåriga fristen.

Då prövningen upprepas, erlägges samma avgift som för den första prövningen.

Paragraf 8.

Åt de kandidater, som hava undergått prövningen med framgång, utskrivs av prövningsnämndens ordförande ett betyg enligt prov A.

För utfärdande av detta betyg skall kandidaten utom den föreskrivna stämpelavgiften erlägga 100 kronor till statskassan.

Paragraf 9.

At de tandtekniker, som enligt lagens tredje paragraf, stycke 3, befrias från provningen, utfärdar ordföranden för den därtill bestämda kommittén ett intyg, enligt prov B, efter deras hos ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen godkända ansökan.

Även för detta intyg skall utom den föreskrivna stämpeln erläggas ett belopp av 300 kronor till statskassan.

Yrkesmyndigheternas andra instans är skyldig att omedelbart underätta ministeriet för den allmänna hälsovården och uppfostringen om varje fall av befrielse för tandtekniker att undergå provningen.

Paragraf 10.

Denna förordning träder i kraft i och med dess offentliggörande och genomföres av ministern för den allmänna hälsovården och uppfostringen i samråd med ministern för handel, industri och yrken.

Cerny m. p.

Dr. Popelka m. p.

Dr. Burger m. p.

Prusa m. p.

Dr. Englis m. p.

Dr. Hotowetz m. p.

Dr. Kovarik m. p.

Dr. Gruber m. p.

Dr. Fatka m. p.

Dr. Fajnor m. p.

Dr. Susta m. p.

Husak m. p.

Dr. Prochazka m. p.

Dr. Micura m. p.

Bilaga till förordningen av den 17 december 1920, S. d. G. u. V. Nr 673.

Prov A.

Prövningsnämnden för tandteknikernas praktiska provning hos ministeriet för det allmänna hälsovårdsväsendet och uppfostringen.

B E T Y G.

Herr (Fru, Fröken)
 tandtekniker i
 är på grund av den i dag inför den utsedda provningsnämnden med framgång avlagda praktiska provningen, enligt paragraf 3 i lagen av den 14 april 1920 S. d. G. u. V. nr 303, berättigad att företaga alla ingrepp å tänder och tandrader, som äro nödvändiga för att tillverka en konstgjord ersättning av tänder och tandrader (paragraf 4 av nämnda lag) samt äger rätt att använda sig av benämningen »examinerad tandtekniker».

..... den 19....

.....
 Prövningsnämndens ordförande.

.....
 Ledamot av provningsnämnden.

.....
 Ledamot av provningsnämnden.

Sigill

Av ministeriet för allmän hälsovård
 och uppfostran.

Bilaga till förordningen av den 17 december 1920, S. d. G. u. V. Nr 673.

Prov B.

Prövningsnämnden för tandteknikernas praktiska prövning hos ministeriet för det allmänna hälsovårdsväsendet och uppfostringen.

I N T Y G.

Herr (Fru, Fröken)
 tandtekniker i
 är med stöd av skrivelsen från
 av den enligt paragraf 3 i lagen av den 14 april 1920
 S. d. G. u. V. nr 303, berättigad till befrielse från undergående av någon
 särskild prövning för att få företaga alla ingrepp å tänder och tandrader,
 som äro nödvändiga (paragraf 4, nämnda lag) för att tillverka en konst-
 gjord ersättning av tänder och tandrader samt äger rätt att betjäna sig
 av benämningen »examinerad tandtekniker».

..... den 19...

.....
 Prövningsnämndens ordförande.

.....
 Ledamot av prövningsnämnden.

.....
 Ledamot av prövningsnämnden.

Sigill

Av ministeriet för allmän hälsovård
 och uppfostran.

Eng l a n d.

Utdrag ur »Lag angående tandläkare.»

3. — (1) Styrelsen lämnar föreskrifter för lämnandet av tillstånd att införas i registret för tandläkare i enlighet med huvudlagen.

a) För var och en som gör ansökan därom innanför interimspériodens utgång och till fullo ådagalägger inför styrelsen att han

I) åtnjuter gott anseende; och

II) under fem av de sju år, som närmast föregingo ikraftträdandet av denna lag haft sitt huvudsakliga levebröd såsom praktiserande inom tandläkareyrket å de Brittiska öarna, eller tilldelats medlemskap av Incorporated Dental Society (Inkorporerade Tandläkare-sällskapet) minst ett år före ikraftträdandet av denna lag; och

b) för var och en som gör ansökan därom före interimspériodens utgång och till fullo ådagalägger inför styrelsen, att han

I) åtnjuter gott anseende;

II) under fem av de sju år, som närmast föregingo ikraftträdandet av denna lag, haft sitt huvudsakliga levebröd i egenskap av tandtekniker (dental mechanic) å de Brittiska öarna; och

III) hade uppnått en ålder av tjugutré år innan denna lag trädde i kraft; samt för var och en, som inom två år från det denna lag trätt i kraft, undergår föreskriven prövning i tandteknik (dental mechanics) och inom

tio år från samma tid underkastar sig föreskriven övning och undergår föreskriven prövning i tandläkareyrket.

(2) Var och en, som till fullo ådagalägger inför styrelsen, att han vid ikraftträdandet av denna lag praktiskt verkat inom tandläkareyrket å de Brittiska öarna och däruti haft sin huvudsakliga utkomst och inom två år efter det denna lag trätt i kraft undergår föreskriven prövning i tandläkareyrket, skall, för de ändamål, som föreskrifterna under denna rubrik avse, behandlas, som om han under fem av de sju år, som närmast föregått ikraftträdandet av denna lag, verkat praktiskt i tandläkareyrket å de Brittiska öarna och däruti haft sin huvudsakliga utkomst.

(3) Var och en, som är behörigen registrerad farmaceut (pharmaceutical Chemist) eller behörigen registrerad apotekare och droghandlare (chemist and druggist), skall, om han inför styrelsen till fullo ådagalägger att han omedelbart före ikraftträdandet av denna lag haft en betydande (substantial) praktik såsom tandläkare (dentist) och att hans praktik omfattade alla vanliga dentala operationer, för de ändamål, som föreskrifterna under denna rubrik avse, behandlas som om han under fem år av de sju år, som närmast föregått ikraftträdandet av denna lag, praktiskt verkat i tandläkareyrket å de Brittiska öarna och däruti haft sin huvudsakliga utkomst.

(4) I fall, där styrelsen på grund av rådande förhållanden det anser lämpligt, må styrelsen lämna dispens från någon eller några av de fordringar, som äro uppställda i föreskrifterna under denna rubrik, om inför styrelsen till fullo ådagaläggas, att vederbörande är urståndsatt att uppfylla dessa fordringar på grund av att han tjänstgjort i Hans Maj:ts stridskrafter eller under kriget varit bunden vid något arbete av nationell betydelse, och att det ej kommer att bli till men för det allmännas intresse om dylik dispens lämnas.

(2) I enlighet med denna lag skall praktiserande av tandläkareyrket anses innefatta utförandet av varje sådan operation och lämnandet av varje sådan behandling, sådant råd eller sådan skötsel, som vanligen lämnas av tandläkare, och var och en som insätter eller fastsätter konstgjorda tänder, för vilket arbete han mottagit eller är eller må vara berättigad att direkt eller indirekt mottaga betalning, eller som utför operation på eller lämnar behandling eller skötsel till person utgörande förberedelse till utförande från personen ifråga, eller insättande eller fastsättande av konstgjord tand, för vilket arbete, den person, som utför operationen eller giver behandling eller skötsel, är direkt eller indirekt intresserad, skall anses utöva praktik inom tandläkareyrket för arvode, även om debitering ej göres för operationen, behandlingen eller skötseln, eller för insättandet eller fastsättandet av den konstgjorda tanden.

D a n m a r k.

I Danmark ha tandteknikerna viss begränsad rätt att utöva tandvård. Tandläkarnas försök att få denna rätt upphävd har icke lyckats. Vid ett tillfälle, då sundhetskollegiet begärde en lag som fastslog »att insättning av konstgjorda tänder uttryckligen förklarades för en del av tandläkar-

vetenskapen», avgav vederbörande myndigheter ett utlåtande som här meddelas:

»Att vid en ny lag, sasom den av sundhetskollegiet föreslagna, giva läkarnas ensamhetsrätt en sådan omfattning, att också konstgjorda tänder skulle inbegripas därunder, och att som en följd därav lagbestämmelserna om kvacksalveri framdeles eller, som väl i detta fall måtte vara påkallat, med vissa modifikationer, skulle tillämpas, kan enligt kansliets förmenande ej vara rätt.

Att möjligen en och annan, som har uppnått färdighet däri, kan tillåta sig en mera utsträckt och läkarvetenskapen omfattande behandling av folks tänder (för vilket han i så fall må ställas till ansvar) kan så mycket mindre vara tillfyllest att stödja en sådan lagbestämmelse, som det dock ej är möjligt att förebygga all annan och långt betänkligare obehögt utövande av läkaryrket, än mindre att förhindra alla andra under diverse industrigrenar fallande och till det dagliga uppehållet hörande sysslor att menligt inverka på hälsotillståndet.

Det är så mycket mindre anledning att befara missbruk av den omtalade friheten som det är vida lättare för en var att bedöma, huruvida han är tillfreds med de tänder av artificiellt slag, som han erhållit, än att bedöma den slutliga verkan av de medel, som lämnas honom till hjälp vid en sjukdom, så en fri konkurrens i ovan berörda hänseende kan ej medföra de betänkligheter, som skulle åtfölja en allmän frihet att utöva läke-hjälp.

Det är därför icke utan, att de läkare, som ägna sig åt tandläkarverksamheten och som icke äro berättigade att ensamt behandla alla tand-sjukdomar men dock genom den förbindelse, som de känna till beträffande övriga organiska företeelser, däri hava en förhand till och med över dem som hava förvärvat utbildning till tandläkare, och att de, när de tillika hålla klinik för förfärdigandet av konstgjorda tänder också kunna utnyttja denna fördel, om den även måste anses mindre uteslutande falla på deras lott än på deras, som hava monopol på rättigheten.

Och hur gärna man än kunde önska läkarna framför andra denna förvärvsmöjlighet, så kan dock på intet sätt hänsynen till deras intresse motivera en lagbestämmelse, som föranleder en inskränkning i allmänna friheten och genom att utestänga konkurrensen ökar kostnaden vid anskaffandet av konstgjorda tänder, ja till och med i de städer, där det ej finnes någon läkare, utestänga många från denna hjälp. En sådan lag skulle säkerligen och i hög grad hava den allmänna meningen mot sig, och lika väl som den, därest ett förslag förelägges provinsialmyndigheterna, ofelbart ville möta det bestämdaste motstånd, så skulle den också, om den det oaktat genomfördes, sannolikt väcka en för läkarnas anseende och välgörande verksamhet skadlig ovilja.»

Angående Danmark är även att bemärka, att det i bilagan till Förordningen av 5 september 1794 § 6 på sin tid samt i enklare fall enligt kungörelse av den 8 mars 1892 av justitieministeriet är givet oexaminerade personer vissa medgivanden till begränsad tandläkarverksamhet, nämligen till enkla, speciella, från den fria yrkesutövningen undantagna tandläkarbehandlingen.

Det gäller antingen tillåtelse till tandutdragning, som oftast är medgiven barberare (som enligt lagen av den 30 januari 1861 hade en lagmässig rätt i detta hänseende) eller tillåtelse att utföra insättningar av konstgjorda tänder, vilket sista medgivande dock uteslutande gäller tandtekniker som ett supplement till deras fria rättigheter.